herpy

SKILDPADDER

Stråleskildpadde

Astrochelys radiata

Astrochelys radiata er en stor og langlivet landskildpadde fra det sydlige Madagaskar. Det høje, sorte skjold er prydet med gule stråler fra midten af hver skjoldplade, og dyret regnes for en af verdens smukkeste skildpadder. Arten er kritisk truet i naturen og kræver meget plads, varme og en udendørs indhegning om sommeren.

Familie: Testudinidae Engelsk: Radiated Tortoise Tidligere navn: *Geochelone radiata; Testudo radiata* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**26-40 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**2.500-8.800 g**
Levetid	**60-80 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende**
Biotop	**Halvørken og tørskov**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**300 × 150 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-30 °C**
Hotspot	**32-38 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**50-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Planter**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**1-12 æg**
Inkubation	**90-231 dage** ved 29-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks I**
EU-bilag	**Bilag A**
IUCN	**Kritisk truet (CR)**

Arten står på CITES liste I og i EU-bilag A. Køb, salg, udbud til salg og kommerciel udstilling kræver derfor som udgangspunkt et EU-certifikat for det enkelte dyr (forordning 338/97, art. 8 og 10). Certifikaterne udstedes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Spørg styrelsen, før du køber, sælger eller udstiller, og sørg for, at certifikatet følger dyret. Arten står ikke på de danske lister over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 og nr. 686 af 31.5.2023).

Om arten

Astrochelys radiata er en stor landskildpadde med det klassiske, højt hvælvede rygskjold, et butnæset hoved og elefantagtige ben. Skjoldet er sort med fine gule linjer, der stråler ud fra midten af hver plade og giver arten både navn og mønster. Ben, fødder og hoved er gule, bortset fra en sort plet af varierende størrelse på issen. Mønsteret er mere fint og indviklet end hos andre stjernemønstrede landskildpadder som *Geochelone elegans*, og skjoldpladerne er glatte og ikke løftet til pyramider. Unge dyr er lyse, hvide til gråhvide, når de klækker, men får det høje skjold med det samme.

Voksne dyr har typisk en skjoldlængde (carapax) på 26-38 cm, de største op til ca. 40 cm, og vejer 2,5-8,8 kg. Kønnene er omtrent lige store. Hannen har længere hale og et tydeligere indhak i bugpladen under halen. Ungerne er 3-4 cm ved klækningen, vokser omkring 5 cm om året og bliver kønsmodne ved en bugpladelængde på 25-28 cm.

Arten blev beskrevet af Shaw i 1802 og er opkaldt efter de stråler, som mønsteret danner. Slægtsnavnet *Astrochelys* kommer af græsk astron, stjerne, og chelys, skildpadde, og refererer til skjoldets stjernemønster. Arten blev tidligere ført som *Geochelone radiata*, og det navn ses stadig i handlen og i ældre litteratur. Krydsninger med *Chelonoidis carbonarius* er beskrevet. *A. radiata* er meget langlivet. Den højeste angivne alder er ca. 188 år, men den er et skøn; i fangenskab angives typisk 60-80 år.

Udbredelse og levested

Astrochelys radiata findes kun på Madagaskar, i det yderste sydlige og sydvestlige hjørne af øen. Udbredelsen er koncentreret om Antandroy-området mellem floderne Mandrare og Menarandra, og arten er mest talrig i syd. Der er indførte bestande på Réunion og Mauritius, som ikke vises på kortet.

Arten er vurderet som kritisk truet. Bestandene er faldet kraftigt på grund af tab af levesteder til landbrug, græsning og træhugst, langvarig tørke, klimaændringer og intensiv indsamling til mad og dyrehandel. Bestanden skønnes at være faldet med mere end 75 %, og der er risiko for, at arten forsvinder fra naturen.

> **Oprindelig udbredelse:** Madagaskar.

LEVESTED

Arten lever i det tørre syd, i den karakteristiske tørre tornskov med mange tornede og sukkulente planter, i krat på tørre plateauer, i kystklitter og i klippefyldt buskads. Klimaet er varmt og tørt, og dyrene er mest aktive under og lige efter regn, hvor de drikker af vandpytter. Resten af tiden henter de væsken i føden.

Arten er planteæder og græsser regelmæssigt de samme områder, så plantedækket holdes kortklippet. Græs udgør omkring 80-90 % af kosten, og resten er frugter og sukkulente planter; *Opuntia*-kaktus er en yndet føde. Dyrene foretrækker nye skud, der er proteinrige og fiberfattige. De fouragerer om dagen. Hunnen graver et hul på 15-20 cm, lægger æggene og forlader reden, og æggene udvikler sig i flere måneder, før ungerne klækker.

Pasning

TERRARIET

Astrochelys radiata er en stor og kraftig skildpadde, der kræver meget plads. Hold den udendørs, så længe vejret tillader det, i en sikker indhegning med skygge, læ og spiselig bevoksning. Planter, ukrudt og vilde urter giver både føde og steder at trække sig tilbage til. I Danmark er sæsonen kort: når temperaturen falder til omkring 13 °C eller derunder, skal dyret ind i varmen, og et opvarmet skur eller drivhus ved indhegningen gør sæsonen længere. Væggen skal være uigennemsigtig og solid, nedgravet i jorden, og toppen skal dækkes mod rovdyr.

Til indendørs brug skal der være et skildpaddebord uden glasvægge. Længden skal være mindst 8 gange og bredden 4 gange skjoldlængden af det største dyr. Til et voksent dyr på 38 cm giver det omkring 300 × 150 cm med sider på ca. 60 cm. Målet gælder for op til to dyr. For et tredje og fjerde dyr lægges mindst 10 % mere bundareal til, fra det femte dyr 20 %, og mere plads er altid bedre. Unger op til ca. 10 cm kan i begyndelsen bo i en kasse på ca. 100 × 60 cm, men skal ud i frisk luft og sol så tidligt og så ofte som muligt.

Bunden skal være et fast, men gravevenligt underlag, der kan holde på fugt og samtidig give godt fodfæste: en blanding af muld og træflis, ca. 10 cm dyb. Det bør skiftes hver 3.-4. uge. Giv et tørt, lukket skjul, flade sten at soles på og spiselige planter. Undgå fint sand og småsten, som dyret kan komme til at æde.

TEMPERATUR

Faste tal for luft- og nattemperatur er ikke dokumenteret for arten. Tallene her og Ferguson-zonen under Lys er lånt fra beslægtede landskildpadder fra tørre egne, fx *Stigmochelys pardalis*. Om dagen bør der være 24-30 °C, og under en varmelampe skal der være en solplads på 32-38 °C, så dyret kan varme sig til mindst 30 °C. Direkte under lampen angives for arten lokalt ca. 45 °C. Om natten falder temperaturen til 18-22 °C. Mål temperaturen på soldækket med en sonde eller et IR-termometer.

Unge dyr indendørs har brug for en jævn temperatur om natten, som en keramisk varmelampe uden lys kan holde. Under ca. 13 °C er det for koldt til at være ude. Overophedning er mindst lige så farligt som kulde, så dyret skal altid kunne komme i skygge. Arten går ikke i vinterhvile og skal have varme og lys hele året.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kommer fra et tørt klima, og luftfugtigheden skal være moderat: mindst omkring 50 %, højest for unger og i klækningsboksen. Det opnås ved at holde bunden let fugtig og af og til forstøve vand i terrariet. En konstant våd bund giver skjold- og hudinfektioner, så bunden skal være tør i overfladen.

Der skal altid stå en lav, stabil skål med frisk vand, og det skiftes dagligt. Arten får meget af sin væske fra føden og drikker især under og efter regn. Et tågeanlæg eller en forstøver efterligner regn, og dyret er mest aktivt under og efter regn. Giv gerne unge dyr et lunkent bad flere gange om ugen.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

A. radiata er dagaktiv og skal have naturligt sollys eller stærkt UVB-lys for at danne D3-vitamin og undgå knoglesygdom. Udendørs i solen får dyret UVB direkte, men glas og plexiglas stopper det meste. Indendørs er en kviksølvdamplampe, som giver både varme og UVB, en velegnet lyskilde og efterligner naturligt sollys bedst. Alternativt bruges et kraftigt T5-rør til ørkenarter (Ferguson-zone 3), monteret 25-40 cm over dyret.

Skift lyskilden efter producentens anvisning, fordi UVB-effekten falder, længe før pæren går ud. Lyset tændes 10-14 timer om dagen og følger gerne årstiden. Unge og nyklækkede dyr har et særligt behov for både lys og varme, og dag- og natrytmen skal holdes stabil.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

A. radiata er græsæder, og kosten skal være fiberrig, proteinfattig og kalkrig. Grundfoderet er græsser, ukrudt og vilde urter som mælkebøtte, kløver og vejbred samt sukkulente planter, plukket frisk eller dyrket i indhegningen. Arten æder gerne store mængder og bruger meget af dagen på at græsse. Jo større variation, jo bedre, og der bør altid være foder fremme. Frugt og grøntsager som sød kartoffel, gulerod, æble og melon tages gerne, men er ikke naturlig føde og gives kun sjældent og i små mængder. Arten synes at foretrække røde fødeemner.

Hold en sepiaskal fremme, så dyret selv kan gnave af den, og strø et kalktilskud over føden. Hunner har brug for mere kalk i tiden op til æglægningen. Færdigfoder til skildpadder kan indgå som tilskud, men ikke som grundfoder. Hurtig vækst giver et knoldet skjold, så giv ikke protein- og energirig føde, og lad dyret vokse jævnt.

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er rolig og hårdfør og tilpasser sig fangenskab godt. Unge og nyklækkede dyr bliver let stressede af for megen håndtering og af hyppige ændringer i omgivelserne, så hold håndtering på et minimum. Med en fast rutine med daglig fodring, ugentlig rengøring og jævnlige sundhedstjek bliver dyret med tiden meget tillidsfuldt over for sin holder. Løft altid under bugpladen, og hold dyret lavt, så et fald ikke beskadiger skjoldet.

Hannerne kan være voldsomme under parringen (se Avl), så hold øje med dyrene, og giv hunnen steder at gemme sig. Hold kun ét dyr i små indhegninger. Bland ikke arten med andre skildpadder, fordi de kan smitte hinanden.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Kønsforskellen er lille, og kønnet kan kun bestemmes sikkert hos voksne dyr. Hannen har en længere hale og en tydeligere indhak i bugpladen under halen. Hannerne begynder at parre sig ved en skjoldlængde på omkring 31 cm, og hunner skal være lidt længere. Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret; kønsmodenheden afhænger af størrelsen snarere end af alderen, og dyrene vokser omkring 5 cm om året.

PARRING

Hannen forsøger ivrigt at parre sig, når han har nået størrelsen. Han vipper med hovedet, snuser til hunnens bagben og kloak og kan løfte hunnens forkant for at hindre hende i at gå. Derefter stiger han op bagfra og støder sin bugplade mod hunnens rygskjold. Hvæsen og grynten er almindeligt, og parringen er voldsom. Hunnens skjold kan revne, så hunnen skal kunne komme væk, og dyrene skal holdes under opsyn. Arten kan lægge æg året rundt, hvis foder og omgivelser er rigtige.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen graver en rede på 15-20 cm i løs, fugtig jord, lægger æggene og forlader reden. Angivelserne for kuldstørrelse svinger fra 1-6 til 3-12 æg. Hunnen kan lægge flere kuld, og æglægningen kan finde sted i alle måneder. Giv hende en solrig skråning med dyb, løs jord, tilskud af kalk og en rolig indhegning, så hun ikke bliver forstyrret.

INKUBATION

Inkubationen er meget lang. I naturen og ved svingende temperatur varer den typisk 145-231 dage, svarende til 5-8 måneder. Ved konstant 29-30 °C i rugemaskine er 90-120 dage beskrevet. En periode med lavere temperatur under rugningen, en såkaldt diapause, angives at give flere klækninger, men en fast fremgangsmåde er ikke dokumenteret.

Kønnet afhænger af temperaturen: ved 29-30 °C bliver næsten alle unger hunner. Hvilken temperatur der giver hanner, er ikke dokumenteret. Æggene flyttes forsigtigt, uden at de vendes, til en rugemaskine med et fugtigt, men ikke vådt underlag, fx vermiculit og vand i forholdet 2:1. Giv æg, der ikke klækker til tiden, ekstra tid.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er 3-4 cm ved klækningen og lysegule til hvide, men får hurtigt det høje skjold. I fangenskab falder de fleste klækninger i marts-juni. Unge dyr kræver varme, fugt, UVB og en lav vandskål, og nyklækkede dyr skal beskyttes mod udtørring. Giv dem de samme urter som de voksne, finthakket, og lad sepiaskal ligge fremme. Hold håndteringen til et minimum og undgå hyppige ændringer i omgivelserne. Dyr, der vokser for hurtigt, får et pyramideformet skjold.

Sundhed og typiske fejl

Arten er hårdfør, men nogle sygdomme er påvist hos arten selv, og resten gælder landskildpadder generelt:

- Intranukleær coccidiose: en parasitsygdom, der kan give alvorlig sygdom i hele kroppen. Ved en screening af landskildpadder i fangenskab i Europa og Kina var andelen af smittede højest hos *A. radiata*. Kræver dyrlæge og prøver.
- Mycoplasma: bakterien *Mycoplasma agassizii* er påvist hos dyr fra Madagaskar. Den giver luftvejssygdom med snue og udflåd fra næsen.
- Pyramidevækst: skjoldet vokser i knopper, hvis kosten er for protein- og energirig eller for tør, eller hvis der mangler kalk og UVB.
- Knoglesygdom (metabolisk): blødt skjold og deformerede ben og kæber ved for lidt UVB, D3 eller kalk.
- Luftvejsinfektion: snue og boblende næse, især ved kulde og træk. Kræver dyrlæge.
- Mundbetændelse: gule belægninger eller blødninger i munden.
- Parasitter og maveproblemer: slimet eller meget løs afføring og vægttab.
- Udtørring, især hos unger, og skader ved fald eller under parring.

Nye dyr sættes i karantæne, og der tages en afføringsprøve, før de kommer sammen med andre skildpadder. Kontakt en dyrlæge med krybdyrerfaring, hvis dyret ikke æder i et par uger, taber sig eller har væske fra næsen.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.